

Cocreatie: Kennis kruisen over armoede

Kennisplatform, 14 november 2013, Gent

Verslag

Tine Van Regenmortel, Griet Roets en Danielle Dierckx

Het Vlaams Armoedesteunpunt is een samenwerkingsverband van UA, KU Leuven, KdG-Hogeschool en UGent.

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Van Regenmortel, T., Roets, G. & Dierckx, D. (2013), Cocreatie: Kennis kruisen over armoede, verslag 3de VLAS-Kennisplatform, 14 november 2013, Antwerpen: Vlaams Armoedesteunpunt.

Voor meer informatie over deze publicatie: tine.vanregenmortel@kuleuven.be,
Griet.Roets@UGent.be of Danielle.Dierckx@uantwerpen.be.

Deze studie werd uitgevoerd in het kader van het Vlaamse armoedesteunpunt en werd gefinancierd door de Vlaams Minister bevoegd voor Armoedebestrijding, Ingrid Lieten.
De conclusies van deze publicatie vertolken niet noodzakelijk de visie van de opdrachtgever.

Het VLAS bestaat uit onderzoekers die vanuit verschillende disciplines en perspectieven samen werken. De inhoud en de conclusies van deze publicatie vertolken enkel de visie van de auteurs.

© 2013 Vlaams Armoedesteunpunt

p.a. Vlaams Armoedesteunpunt
Centrum OASes
Sint Jacobstraat 2 (M232)
2000 Antwerpen

Deze publicatie is ook beschikbaar via www.vlaamsarmoedesteunpunt.be

1. Opzet en dagprogramma

Het Algemeen Verslag over Armoede vormt ongetwijfeld een belangrijke mijlpaal voor de bestrijding van armoede in België. Verschillende stakeholders (wetenschappers, sociaal werkers, beleidsmakers, mensen in armoede) gingen met elkaar rond de tafel zitten en gingen in dialoog over de armoedeproblematiek, gekaderd als een belangrijk maatschappelijk vraagstuk. Kennis en ervaringen werden uitgewisseld en voorstellen ter bestrijding van armoede werden gezamenlijk geformuleerd. Dit proces van 'le croisement des savoirs' of de kruising van ervaringskennis met ander vormen van kennis wordt vandaag breed opgepikt en draagt de hippe term van 'cocreatie' (of coproductie). Cocreatie wordt toegepast op een breed gamma van (ongestructureerde) maatschappelijke thema's: klimaatverandering, vergrijzing, sociale inclusie van kwetsbare mensen, stedenbeleid en stadsvernieuwing, enz. Veelal gaat het hierbij om een innovatieve samenwerking tussen wetenschap en techniek, maar dit hoeft niet per se. Wezenlijk is dat cocreatie gericht is op concrete verandering, bijvoorbeeld op het verbeteren van maatschappelijke problemen, en dat het hierbij gaat om een proces waarbij verschillende perspectieven op deze sociale problemen in rekening worden gebracht.

Tijdens het kennisplatform was het doel te bespreken hoe we onze kennis over armoede in België anno 2013 kunnen verbeteren door verschillende expertises en ervaringen te bundelen, zoals onder meer van hulpverleners, beleidsmakers, mensen in armoede en onderzoekers. Wat is de meerwaarde van het koppelen van die soorten kennis? Welke methoden bestaan om het kruisen van kennis goed te organiseren? Welke uitdagingen stellen zich op dit vlak? Deze vragen werden besproken in vier verschillende werkgroepen: over cocreatie in onderzoek, in hulpverlening, in beleid, en in vorming en opleiding. In deze werkgroepen kwamen inspirerende praktijkvoorbeelden aan bod uit diverse hoeken (geestelijke gezondheidszorg in Nederland, de jeugdzorg, zorg en ondersteuning voor mensen met een verstandelijke beperking, en zorg voor jonge kinderen en hun ouders). Elke werkgroep startte met een korte voorstelling van een praktijkvoorbeeld, wat het debat in de werkgroep op gang trok. De moderator en een deelnemer van de werkgroep koppelden hun bevindingen later plenair terug. De bedoeling was om op het einde van de dag aanbevelingen te identificeren voor het kruisen van kennis in functie van een beter en meer performant armoedebestrijdingsbeleid, betere hulpverlening, betere opleidingen en vorming en beter onderzoek.

Programma

9u	Onthaal en inschrijvingen
9.25u	Welkom door Prof. Dr. Danielle Dierckx, coördinator Vlaams Armoedesteunpunt, OASes, Universiteit Antwerpen
9.30u	Wat is cocreatie of kennis kruisen? door Mevr. Inge Vervoort, Project Manager Sociale Ingenieur, Thomas More Kempen
10u	Uitdagingen voor cocreatie door Mevr. Hilde Linssen, Netwerk tegen Armoede vzw
10.15u	Uitdagingen voor cocreatie door Dhr. Toon Walschap, De Link vzw
10.30u	<i>opsplitsen in werkgroepen</i>
10.45u	Start van 4 werkgroepen (deelnemers kiezen ter plaatse) a) over cocreatie in onderzoek b) over cocreatie in hulpverlening c) over cocreatie in beleid d) over cocreatie in vorming/opleiding
12.30u	<i>Broodjeslunch</i>
13.30u	4 dezelfde werkgroepen (deelnemers veranderen van werkgroep)
15.00u	<i>einde werkgroepen en verplaatsing naar plenaire zaal</i>
15.15u	Terugkoppeling vanuit de werkgroepen door de moderators en een deelnemer
15.35u	Afsluiting door het kabinet van Vlaams Minister I. Lieten, bevoegd voor armoedebestrijding, Mevr. Inge Siborgs (opgeleide ervaringsdeskundige)
15.45u	Einde

De werkgroepen

Werkgroep 1: cocreatie in onderzoek

In deze werkgroep werd gediscussieerd over de meerwaarde om onderzoeksvragen te formuleren vanuit verschillende actoren. Wie kan welke expertise inbrengen om die vragen te beantwoorden? Welke instrumenten bestaan er om die verschillende inbreng te coördineren? We denken bijvoorbeeld aan het model van de academische werkplaats.

Moderator: Prof. Dr. Michel Vandenbroeck (UGent)

Inleiding: door 3 mensen met een verstandelijke beperking en 2 ondersteuners van 'Onze Nieuwe Toekomst'. Onze Nieuwe Toekomst is een beweging van en voor mensen met een verstandelijke beperking die al meer dan 15 jaar opkomen voor hun rechten. De beweging werkt al vele jaren samen met onderzoekers en studenten van de universiteit. In de presentatie wordt dieper ingegaan op de manier waarop aan deze samenwerking en projecten vorm wordt gegeven, en op hoe beleid en praktijk beïnvloed worden. Hierbij wordt het proces en de zoektocht van samenwerken belicht.

Werkgroep 2: cocreatie in hulpverlening

Cocreëren in de hulpverlening is vanzelfsprekend, noodzakelijk en actueel. Tegelijkertijd blijkt uit ervaring dat het evenzo lastig en weerbarstig is. In deze werkgroep werd dieper ingegaan op de voordelen en moeilijkheden die cocreatie in de hulpverlening kan bieden en hoe samen te werken met bijzondere aandacht voor krachten en kwetsbaarheden van individuen.

Moderator: Prof. Dr. Tine Van Regenmortel (HIVA KULeuven)

Inleiding: Dr. Giel Verhaegh, Programmamanager familie/naastbetrokkenenbeleid, senioronderzoeker GGzE Eindhoven. Hij lichtte zijn ervaringen met de 'triadewerking' (professional-cliënt-naasten) in de geestelijke gezondheidszorg in Eindhoven toe.

Werkgroep 3: cocreatie in beleid

In deze werkgroep werd de focus gelegd op armoedebestrijdingsbeleid. Er werden vragen gesteld als: welke uitdagingen bestaan om beleid te laten steunen op inzichten van onderzoek, hulpverleners, mensen in armoede en beleidsmakers zelf? Wat leren we uit ervaringen met de dialoogmethode? Hoe kan dit een weg vinden in de armoedetoets?

Moderator: Dr. Griet Roets (UGent)

Inleiding: Brecht Gousse van 'Nevermind'. 'Nevermind' bestaat uit een groep jongeren die ervaring hebben met hulpverlening. Ze stellen zich tot doel met begeleiders, organisaties en het beleid in dialoog te gaan over de invulling van de individuele hulpverleningsrelatie, het aanbod en de organisatie van de (jeugd)hulpverlening. De betrokken jongeren willen op micro-, meso-, en macroniveau ruimte creëren om een participatief beleid te bewerkstelligen.

Werkgroep 4: cocreatie in vorming/opleiding

In deze werkgroep werd geschetst hoe vorming en opleiding van mensen in armoede ertoe kan leiden dat zij ook werk kunnen vinden. Er werden vragen gesteld als: welke uitdagingen en valkuilen liggen hierin besloten? Welke opportuniteiten biedt dit voor zowel deze opgeleide mensen in armoede als voor hun werkcontext en organisatie waarin ze werken?

Moderator: Prof. Dr. Kristel Driessens (Karel de Grote Hogeschool)

Inleiding: Rudy De Cock van Kind en Gezin. Kind en Gezin is een organisatie die kennis kruist door het inzetten van ervaringsdeskundigen in de armoede in het werken met gezinnen met jonge kinderen. Gaandeweg werden ervaringsdeskundigen benoemd als gezinsondersteuners. In deze presentatie lichten betrokken actoren hun ervaringen toe.

Dit verslag integreert de verschillende inhouden en aanbevelingen die gedurende de gehele dag naar boven kwamen. Met bijzondere dank aan de verslaggevers van de verschillende werkgroepen: Tineke Schiettecat (plenair gedeelte en beleid), Katrien Boone (onderzoek), Katrien Steenssens (hulpverlening) en An Van Haarlem (vorming/opleiding).

Plenaire gedeelte 1¹

Wat is cocreatie of kennis kruisen? – Inge Vervoort (Projectmanager sociale ingenieur, Thomas More Hogeschool)

Cocreatie, een term die ontstaan is in de bedrijfs- en marketingwereld, wordt omschreven als een vorm van samenwerking, waarbij alle deelnemers een invloed hebben op zowel het samenwerkingsproces als op het resultaat ervan. Het concept wordt zeer bruikbaar geacht bij het oplossen van complexe problemen. Voorwaarden zijn gelijkwaardigheid, wederkerigheid, openheid en vertrouwen. Het opzet is om kennis vanuit verschillende perspectieven te kruisen om op die manier concrete mogelijkheden voor verbetering te ontdekken, oplossingen te ontwikkelen, bij te dragen tot een veranderingsproces, te komen tot een gedragen beleid.

Voorbeelden: Community service engineering, website over consudelen, Algemeen Verslag over de Armoede,...

Kanttekening: Het proces van cocreatie vergt veel energie, terwijl het niet evident is om aan te tonen dat het ook tot betere resultaten leidt. Wel wordt verondersteld dat het een manier vormt om tot een meer gedragen oplossing te komen: via coproductie of co-creatie kan *co-ownership* ontstaan.

Uitdagingen voor cocreatie – Hilde Linssen (Netwerk tegen armoede)

Een historische schets leert ons dat vanaf de jaren '70 sporadisch vorm werd gegeven aan georganiseerde inspraakmomenten. Begin jaren '90 werd met het Algemeen Verslag over de Armoede (AVA) voor het eerst ook gebruik gemaakt van de dialoogmethode, waarbij verschillende stakeholders (politici, praktijkwerkers, wetenschappers, mensen in armoedesituaties,...) actief betrokken werden. Niet lang daarna is het concept – of de

¹ De powerpointpresentaties vindt u op www.vlaamsarmoedesteunpunt.be

‘modetrend’ – *participatie* ontstaan. Mensen werden daarbij ‘empowered’ om mee vorm te geven aan het beleidsproces, met dat risico dat diegenen die daartoe ‘niet empowered konden worden’, uitgesloten werden. Bovendien bleek participatie in de realiteit vaak te stranden in een inspraakmodel, wat maakt dat deze notie voor heel wat mensen in armoede intussen een doodoener is geworden.

Vandaag ontwikkelt zich een nieuwe tendens: *cocreatie*. We worden opgeroepen om samen met de overheid, hulpverlening, onderzoekswereld, bedrijven en andere burgers samen na te denken om een antwoord te vinden op complexe maatschappelijke problematieken, zoals armoede. Als dit op een goede manier gebeurt, zou cocreatie heel wat voordelen kunnen bieden: snelle afstemming tussen verschillende actoren, groter draagvlak, betere en meer relevante kennisontwikkeling,... Maar dit vraagt wel een continue aandacht voor een aantal belangrijke uitdagingen.

Kanttekeningen:

- Ben je een ‘slechte burger’ als je niet deelneemt?

Uitdagingen:

- Het is belangrijk om na te denken over, en vorm te geven aan, de voorwaarden die noodzakelijk zijn om cocreatie echt mogelijk te maken. Bv. gelijkwaardigheid van de deelnemers vormt een belangrijke voorwaarde voor cocreatie, maar hoeveel tijd is er echt om met mensen op een gelijkwaardige basis aan de slag te gaan?
- Waar bij participatie de nadruk eerder gelegd wordt op het proces, wordt bij cocreatie vooral het gedeelde resultaat benadrukt. Beide – proces en resultaat – zijn echter belangrijk en vereisen een continue zoektocht, inspanning en inspiratie.
- Om echt impact te kunnen hebben, is het belangrijk dat participatie en cocreatie niet tot eenmalige activiteiten verworden.

Uitdagingen voor cocreatie – Toon Walschap (vzw De Link)

De Link zet zich in voor de opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting, met de bedoeling deze mensen in te schakelen binnen de hulp- en dienstverlening. De afgelopen jaren heeft de organisatie op die manier voeling gekregen met twee verschillende benaderingen van cocreatie: (1) “*ik heb een heleboel kennis en wil die delen*” en (2) “*ik wil een aantal zaken ontwikkelen en heb daar kennis voor nodig*”. Wat het eerste betreft: De Link tracht kennis over armoede op twee manieren te delen met de samenleving. Enerzijds kunnen ervaringsdeskundigen vast ingeschakeld worden in een dienst (bv. Kind en Gezin, overheid,...). Anderzijds kunnen ze, daar waar een vaste tewerkstelling niet mogelijk is, aangesproken worden om binnen een kortere termijn vormingen en coaching te geven. Wat het tweede betreft: ook de overheid (bv. transitiecoach kinderarmoedebestrijding) en middenveld zijn vragende partij om input van ervaringsdeskundigen in armoede te verkrijgen.

Kanttekeningen:

- Cocreatie maakt zichtbaar dat er heel wat kennis aanwezig is en spoort ook aan om die kennis op een actieve manier samen te brengen.
- Het blijft echter belangrijk om na te gaan hoe ervaringsdeskundigen binnen dit proces worden gepercipieerd: ‘nice to have’ versus ‘need to have’; ‘vertel mij iets over armoede en ik kan er verder alleen mee aan de slag’ versus noodzakelijke, duurzame inschakeling van ervaringskennis.

Uitdagingen:

- Hoe kunnen we zichtbaar maken dat de ervaringskennis van mensen in armoedesituaties geen luxeproduct, maar wel noodzakelijk is om de dienstverlening op een degelijke manier vorm te geven?
- Hoe kunnen we de aanwezige kennis samenbrengen? Essentieel daarbij is om niet alleen op zoek te gaan naar medestanders, maar ook naar meer kritische stemmen te

luisteren. Het is pas door mensen vanuit verschillende perspectieven met elkaar in relatie en dialoog te brengen dat je nieuwe kennis kan ontwikkelen.

- Mensen hebben een mandaat nodig om mee na te denken en de resultaten te bepalen. Het is m.a.w. belangrijk dat mensen ervaren dat hun inbreng ook echt zin heeft.
- Vanuit het standpunt dat kennis over armoede noodzakelijk is, worden ervaringsdeskundigen momenteel al ingezet binnen hulp- en dienstverlening. Daarnaast wordt ook gezocht naar manieren om deze mensen in te schakelen in bedrijven waar wordt gewerkt met veel laaggeschoolde arbeiders. De uitdaging blijft telkens om voor alle betrokken partijen op zoek te gaan naar een winstsituatie ('win-win').
- Cocreatie is niet alleen weten dat kennis in de samenleving *bestaat*; is niet alleen weten dat je die kennis *nodig hebt*. Cocreatie is de kennis die aanwezig is ook *benutten*.

Vier werkgroepen

1.1. Cocreatie in onderzoek

Na het verhaal van Onze Nieuwe Toekomst wordt stilgestaan bij het doel van onderzoek. Naast de ontwikkeling van kennis en het verschaffen van inzichten worden onder meer genoemd: goede praktijken belichten en opvolgen en verandering van beleid stimuleren. Men dient vanuit individuele verhalen collectieve zaken te halen en hiermee iets te doen richting bv. beleid of een ander publiek. Praktijken die opgevolgd worden door onderzoek, lijken meer gewicht te krijgen en een grotere legitimering. Hoe kunnen vragen vanuit mensen in armoede of vanuit praktijken in onderzoek worden opgenomen in onderzoek?

Als men hierbij kiest voor cocreatie, voor coöperatief onderzoek (en dit is afhankelijk van de doelen) dan moet dit een eerlijk proces zijn, ook een continu proces idealiter in alle fasen van het onderzoek, of daar waar cocreatie echt mogelijk is. De volgende vraag wordt gesteld: wie bepaalt wanneer het cocreatie is? Idealiter is dit een gezamenlijk proces, een wisselwerking met inbreng van de ervaringen en kennis van alle deelnemers. Dit is niet eenvoudig, is ook een onvoorspelbaar proces met veranderingen in timing en onderzoeksvragen. Dikwijls staan onderzoekers ver af van de praktijk. Ontmoeting tussen onderzoek en praktijk is nodig.

De volgende voorwaarden, kanttekeningen en aanbevelingen bij cocreatie worden gemaakt.

- Vraagt tijd.
- Moet begrijpelijk zijn.
- Gelijkheid is onmogelijk, want eenieder beschikt over andere kennis, maar er is wel relationele gelijkwaardigheid nodig.
- Bewust zijn dat het een onzeker proces is, dat men niet weet waar men zal uitkomen wanneer dit gebeurt.
- Het mag geen strijd worden tussen onderzoeker en praktijk.
- Moet win-win situatie zijn voor beiden. Duidelijk hoe het dit is voor onderzoeker, maar minder voor mensen zelf.
 - Door mensen echt te betrekken met hun ervaring.
 - Betrokkenen moeten invloed (medebeslissing) hebben op de onderzoeksvraag.
 - Betrokkenen moeten hun eigen win kunnen bepalen, kan voor iedereen verschillend zijn.
 - Men moet heel open zijn over win-win, hoe iedereen daar tegenover staat.

- Onderzoeker heeft morele plicht te zorgen dat ze iets terug geven (wel niet evident voor onderzoeker want situeert zich vaak in het proberen ontwikkelen van praktijk of veranderen van beleid, maar dit is op lange termijn)
- Win-win zit in de onderzoeksvragen/doelen van onderzoek. Men stelt vragen die maatschappelijk relevant zijn, bijdragen tot oplossen van problematiek.
- Cijfers versus verhalen? Is het beleid geïnteresseerd in verhalen? Belang van aandacht te hebben voor de complexiteit van individuele verhalen.
- Financieringskanalen voor onderzoek laten cocreatie niet steeds toe, bv. afstemming met praktijk rond onderzoeksvragen (wel bv. in Strategisch Basisonderzoek - SBO). Ook vaak a priori verwachting van afgebakende onderzoeksvragen, duidelijke methode en tijdplanning.
- Een formeel kanaal vormen waar de praktijk zijn onderzoeksvragen kan neerleggen, kan nuttig en nodig zijn.

Conclusies:

Men concludeert dat niet alles cocreatie is of moet zijn, en dat er spanning zit op de financiering van dergelijk onderzoek (veelal vraagt men een duidelijk design), en dat creativiteit en verantwoording nodig zijn. Er dient te worden gezocht naar hoe onderzoek en praktijk elkaar kunnen ontmoeten en samen in dialoog vragen kunnen formuleren die maatschappelijk relevant zijn. Onderzoekers dienen daarbij hun kritische houding niet los te laten, maar open te staan voor het wederzijdse proces van leren dat versterkend is voor beide partijen.

1.2. Cocreatie in hulpverlening

Een inleidende toelichting bij het 'naastbetrokkenenbeleid' in de Geestelijke Gezondheidszorg Eindhoven (GGzE). Centraal hierin staat het dynamisch triadisch samenwerken van hulpverlener, cliënt en personen die naasten van de cliënt zijn (het kan gaan om familie, burens, vrienden, ...). Uitgangspunt is dat naast de 'evidence based practice' en de 'practice based evidence' ook de 'experience based evidence' (h)erkend wordt. Belangrijk voor het welslagen is de structurele verankering van deze samenwerkingsmethodiek op alle drie de maatschappelijke niveaus:

- Macro: bijvoorbeeld het Nederlandse sterrenbeleid ten aanzien van organisaties (een ster wanneer er formele samenwerking is tussen de drie partijen, er een familieraad is, er klachtrecht is, er een familievertrouwenspersoon is).
- Meso: een beleid op maat van de organisatie, vastgelegd in procedures (klachtrecht, familieraad, ...).
- Micro: bijvoorbeeld door het voorzien van hulp voor de hulpverleners, het inzetten van een familie-ervaringsdeskundige, ...

De discussie in de twee werkgroepen start met de vraag naar kernwoorden uit de plenaire zitting en de inleiding van de werkgroep die blijven hangen zijn. We sommen ze hier op.

Focus op resultaat	Hulpverlening krijgt een andere rol vanuit een andere basishouding
Verbindingen (van sectoren en van naasten)	Opleiding hierin is nodig
Gelijkwaardigheid	Ownership
Van klacht naar kracht	Een continu proces
Dialoog /trialoog	Dynamisch triadisch werken

Tijd nemen / tijd krijgen	Weerstand
Openheid	Belang netwerken
Keuze (om dit al of niet te doen)	Solidariteit in de hulpverlening
Niet vrijblijvend	Combineren van expertise en affiniteit in de hulpverlening (open basishouding, geen etikettering, bescheidenheid)
Nederigheid (vertrekken vanuit het (h)erkennen van het eigen niet-weten)	Ervaring/ervaringskennis/ervaringsdeskundigheid
Tijd voor ontwikkeling 'awareness'	Opbrengst
'Experience based evidence'	Hoe je organisatie en de gehele maatschappij overtuigen van het belang, de 'need'
Multilevel	

Van hieruit wordt gekeken naar de praktijk van hulpverlening op het vlak van armoede en gereflecteerd over uitdagingen en aanbevelingen.

- (1) Een grote uitdaging is het belang van cocreatie op de maatschappelijke agenda krijgen. We moeten evolueren van 'nice to have' naar 'need to have', maar hoe deze 'need' op de verschillende maatschappelijke niveaus installeren?
 - Opgemerkt wordt dat 'men' (bijv. het beleid) vaak wel al weet heeft van de meerwaarde, maar dat er niets mee wordt gedaan. Waarom niet? Hoe dit bewerkstelligen?
 - Er worden meerdere aanbevelingen geopperd.
 - Op macroniveau kan het gaan om het belonen van goede praktijken en het zichtbaar maken van resultaten, er iets mee doen en communiceren wat er wel en wat er niet mee gebeurt.
 - Op mesoniveau kunnen cliëntenraden e.d. worden geïnstalleerd.
 - Opgemerkt wordt dat deze werkvormen meer passen bij hulpverleners dan bij cliënten. Voor hen zijn ze vaak te formeel, hebben ze een te hoge drempel. Bovendien wordt er vaak alleen gehoord wat men wil horen.
 - Op microniveau is het van belang om succeservaringen te creëren en de psychologische dynamiek daarvan te benutten. Je moet expliciet ingaan tegen de fundamentele attributiefout van 'geluk gehad'.
- (2) Een tweede uitdaging ligt in de vraag of en hoe we de beoogde doelgroep in de hulpverlening wel in beeld krijgen. Er wordt vastgesteld dat mensen in armoede vaak niet meer geraken bij de hulpverlening waar ze recht op hebben en/of die ze nodig hebben. Als ze er dan toch geraken zijn het 'moeilijke cliënten' die hulpverleners niet altijd willen vasthouden. Het gaat hier dus om vragen voorafgaand aan het proces van cocreatie. Bereiken we de doelgroep wel? Wie wel, wie niet?
 - Ten aanzien van deze uitdaging wordt de aanbeveling van een flankerend beleid geformuleerd dat aanzet tot aandacht voor mensen in armoede in hulp- en dienstverlening (bijv. de integrale jeugdhulp).
- (3) Een derde uitdaging heeft betrekking op de daadwerkelijke deelname van de doelgroep aan het cocreatieproces. Ook hier worden meerdere aanbevelingen geopperd.
 - De doelgroep moet veel vroeger in het participatie-/ cocreatieproces worden betrokken. Hoe wordt hun participatie/ cocreatie

gedefinieerd en ingevuld? Dat moet ook aan henzelf worden gevraagd, maar deze stap wordt vaak overgeslagen.

- Een daarbij aansluitende aanbeveling luidt dat er verschillende niveaus van participatie/ cocreatie te onderscheiden zijn en dat keuzemogelijkheid moet bestaan voor participatie op maat. Uitdaging daarbij is de vraag hoe je tot die keuze kan komen. Hierbij wordt nog opgemerkt:
 - dat er ook geen participatiedwang mag zijn. Niet participeren moet ook een keuzeoptie zijn. Dit is zeker van belang voor mensen in diepe armoede.
 - dat het van belang is 'om het laag hangende fruit eerst te plukken'. Mensen moeten zich eerst welkom voelen. Die atmosfeer moet worden gecreëerd.
- (4) Een vierde uitdaging ligt in het voeren van een echte dialoog met de verschillende partners. Overleg en samenwerking worden bemoeilijkt doordat ze een eigen taalgebruik en 'codes' hebben.
- (5) Een vijfde uitdaging is het omgaan met weerstanden.
 - Als aanbeveling wordt geopperd dat hier vooral aandacht moet zijn voor de manier waarop anderen worden betrokken. Deze moet heel basaal, heel uitnodigend zijn en vertrekken vanuit het begrijpen van de leefwereld.
- (6) Een zesde uitdaging is een goede netwerking met partnerorganisaties als voorwaarde voor een goede samenwerking met de cliënt. De kostencomponent is hier heel stimulerend (netwerken werken efficiënter en effectiever) maar lastig is dat soms niet wordt meegewerkt omwille van de privacy. De aanbevelingen hier luiden:
 - dat lokale samenwerking tussen organisaties moet worden gestimuleerd/ondersteund door sectorale samenwerking.
 - dat er voor de cliënt in deze netwerken nood is aan een partner met een continue werking, een partner die blijft. Zo zou W^2 eigenlijk W^3 moeten worden, een uitbreiding met een basisorganisatie.
 - dat er ruimte moet komen / gevonden worden voor het omgaan met privacy. Er is op dit vlak nood aan jurisprudentie en experimenteren.
 - Opgemerkt wordt dat bijvoorbeeld een eigenkrachtconferentie door de cliënt zelf kan worden georganiseerd. Er is dan geen privacyprobleem.
- (7) Een zevende uitdaging is anticiperen op het risico van doelverschuiving in de organisatie. Het resultaat moet voorop blijven staan.
 - Daarbij wordt opgemerkt dat men eerlijk moet kunnen/durven zijn over de 'opbrengst' van participatie. Misschien is die niet altijd aangewezen. Er mag geen participatiemoetheid ontstaan.

1.3. Cocreatie in beleid

Een inleidende toelichting bij 'Never-mind' – een project dat samenlevingsopbouw opstartte met jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties – maakt duidelijk dat cocreatieprocessen niet steeds vanzelfsprekend zijn en ook met 'missing links' kunnen worden geconfronteerd. Van hieruit wordt de vraag opgeroepen naar mogelijke hinderpalen voor cocreatie in beleid en naar kritische succesfactoren.

De discussie start vanuit een gedeelde frustratie over nep-cocreatie. Cocreatie wordt door de deelnemers algemeen opgevat als een essentieel relationeel gegeven, waarbij zeer veel verschillende relevante perspectieven op gelijkwaardige basis worden samengebracht. Tegelijk wordt de bedenking gemaakt dat cocreatie (net zoals dat bij participatie soms gebeurt) in realiteit

mogelijks opgesloten dreigt te worden binnen een bepaalde doelgroep. Waar wél dialoog plaatsvindt tussen verschillende actoren blijkt het, op basis van verschillende praktijkvoorbeelden, niet altijd duidelijk hoe de aanbevelingen ingang vinden bij het beleid en welke wezenlijke impact ze uiteindelijk hebben.

- Uitdaging: Hoe kunnen we ervoor zorgen dat aanbevelingen beter terechtkomen bij het beleid en we meer respons krijgen van beleidsverantwoordelijken?
 - Beleidsaanbeveling: Er is nood aan evaluatie en feedback om ervoor te zorgen dat (1) het voor de verschillende actoren duidelijk wordt welke aanbevelingen tot welke maatregelen hebben geleid en (2) opgevolgd kan worden of een degelijk afgestemde regelgeving ook werkelijk weerspiegeling vindt in de praktijk en er verandering kan teweegbrengen.

Hierbij aansluitend worden een aantal condities geformuleerd die noodzakelijk zijn om cocreatie als beleidskeuze toch succesvol te maken. Verschillende van deze voorwaarden worden in de discussie concreet gerelateerd aan het (beleids)werk met ervaringsdeskundigen in armoede. We lichten deze voorwaarden of succesfactoren nader toe, meteen gekoppeld aan een aantal beleidsaanbevelingen.

Voorwaarden of succesfactoren en beleidsaanbevelingen

(1) Een gedeeld draagvlak

- Uitdaging: De verantwoordelijkheid om een cocreatief beleid vorm te geven ligt niet bij één persoon; hiervoor is een breed draagvlak nodig is. Meerdere deelnemers erkennen dat het niet evident is om een bepaald perspectief binnen te brengen in een omgeving waar heel andere opvattingen heersen. Om cocreatie in een gastvrije omgeving mogelijk te maken wordt het bijgevolg essentieel geacht om daarvoor op elk niveau (werkgever, werknemers,...) een draagvlak te creëren. Bovendien is er ook nood aan belangrijke stakeholders en trekkersfiguren.
- Beleidsaanbeveling: De werkgroep concludeert dat de ontwikkeling van dit gedeelde draagvlak zowel om inhoudelijke als om organisatorische keuzes vraagt. Er is immers een verschil tussen enerzijds een draagvlak creëren in visie en anderzijds deze gedeelde overtuiging ook werkelijk in praktijk brengen. Dit vraagt om opvolging, evaluatie en feedback. Wanneer de vertaling niet volledig of onmiddellijk lukt zou de gedeelde frustratie een aanzet en begin moeten zijn om verder na te denken over 'wat missen we nog?'.

Inhoudelijke keuze: Enerzijds dient een organisatie er in haar beleid bewust voor te kiezen om cocreatie noodzakelijk te vinden en vorm te geven. Eén van de deelnemers merkt daarbij op dat de wezenlijke keuze voor cocreatie een uitdaging vormt, omdat ze mogelijks haaks komt te staan op de beleidscultuur die sinds de jaren '80 steeds vaker – ook binnen sociale organisaties – gericht blijkt op rationele sturgroepen, economisch denken, efficiëntie en direct resultaat. Wanneer een andere deelnemer zich de vraag stelt of organisaties per definitie overgeleverd zijn aan dit managerialisme, wordt dit eerder ontkend. Wel bestaat de gedeelde overtuiging dat er een permanente nood is aan introspectie om de eigen, ideologisch veranderende beleidscultuur in vraag te stellen en aan openheid om beleid en praktijk wederzijds te beïnvloeden en op elkaar af te stemmen.

Organisatorische keuze: Om een gedeeld draagvlak te kunnen creëren is het anderzijds ook essentieel om – voortdurend, in alle fasen van het proces – de nodige voorbereiding, vorming en ondersteuning te voorzien. De kanttekening wordt gemaakt dat deze elementen ook een blijvende aandacht verdienen nadat het

beoogde resultaat werd behaald, omdat dit resultaat op zijn beurt mogelijks voor nieuwe uitdagingen kan zorgen.

(2) Voldoende ruimte en tijd

- Beleidsaanbeveling: Een aanzienlijk aantal participanten vermeldt dat voldoende ruimte en tijd een belangrijke voorwaarde vormt om het noodzakelijke, gedeelde draagvlak op alle niveaus te kunnen creëren, vallen en opstaan mogelijk te maken en nepparticipatie te vermijden. Eén van de deelnemers maakt daarbij de kanttekening dat een gebrek aan tijd – hoewel vaak een reëel probleem – tegelijkertijd niet louter als excuus mag dienen om verantwoordelijkheden te ontlopen. Toch concludeert het merendeel van de groep dat voldoende tijd en ruimte noodzakelijk blijven om aandacht te kunnen schenken aan de volledige procesgang, om aanbevelingen te kunnen verzamelen en om op een wezenlijke manier aan beleidsbeïnvloeding te doen.

(3) Gelijkwaardigheid

- Beleidsaanbeveling: De deelnemers zijn het erover eens dat cocreatie dient te worden vormgegeven als een win-winsituatie, met aandacht voor gelijkwaardigheid van alle betrokken actoren. De kanttekening wordt gemaakt dat het essentieel is om daarbij stil te staan bij de vraag wie eigenlijk iets zou moeten ‘winnen’, en – meer specifiek – welke winst de deelname aan de cocreatieprocessen precies oplevert voor mensen in armoede.
- Beleidsaanbeveling: Meerdere participanten merken ook op dat het nefast is om ervaringsdeskundigen te beschouwen als ‘exclusieve experts in armoedebestrijding’ of als ‘verantwoordelijk voor de beleidsverandering’. Dergelijke opvattingen dreigen hen namelijk in een geïsoleerde positie te plaatsen.

(4) Openheid

- Uitdaging: Er wordt opgemerkt dat heel wat cocreatieplannen van bovenaf komen en mensen vervolgens geactiveerd moeten worden om eraan te participeren. De suggestie om deze redenering om te draaien, kan op heel wat bijval rekenen.
- Beleidsaanbeveling: Meerdere deelnemers vermelden in deze lijn dat het niet volstaat om platformen, vergaderingen en databanken op te richten wanneer de uitkomst ervan al vooraf vastligt (‘schijn-cocreatie’). Inbreken op een beleid dat van bovenaf geïmplementeerd wordt, is pas echt mogelijk als daarvoor voldoende openheid bestaat of wordt gecreëerd.

(5) Politieke keuzes

- Beleidsaanbeveling: Participatie en co-creatie mogen volgens de deelnemers niet als excuus dienen om geen politieke keuzes te maken. Er wordt geconcludeerd dat er, meer dan louter voor inspraak, aandacht dient te zijn voor herverdeling.

(6) Aandacht voor het proces

- Beleidsaanbeveling: Er wordt meermaals aangegeven dat bij cocreatie of participatie het gevaar bestaat dat beleidsmakers een aantal aspecten uit de aanbevelingen naar voor schuiven die niet noodzakelijk ook de kern vormen van het initiële betoog. In diezelfde lijn wordt ruimte voor inspraak en dialoog bij de start van het beleidsproces niet voldoende geacht. Mensen dreigen dan immers aangesproken te worden op uitkomsten van een beleid dat participatie of cocreatie mogelijks niet ten volle heeft benut (schijnparticipatie/-cocreatie). Ook volstaat het niet om hen pas te consulteren aan het eind van de procesgang, hoewel ze daar tenminste nog de mogelijkheid

krijgen tot protest. De participanten delen bijgevolg de opvatting dat cocreatie een plaats dient te krijgen in de verschillende fasen van een beleidsproces en voortdurend opgevolgd en geëvalueerd moet worden, willen we schijnparticipatie/-cocreatie vermijden.

(7) Ruimte (durven maken) voor creativiteit en geweldloos verzet

- Uitdaging: Er wordt gesteld dat creativiteit nodig is om ook in verstarde situaties en op elk echelon het debat open te trekken. Er wordt geconcludeerd dat het essentieel is om de spelregels en voorwaarden vooraf, in consensus te bepalen vooraleer van start wordt gegaan
- Beleidsaanbeveling: Er wordt geïllustreerd hoe wetenschappelijk onderbouwde ideeën (bv. cocreatie, werken met ervaringsdeskundigen,...), wanneer ze worden ingepast in een organisatiecultuur (efficiëntie, effectiviteit,...), mogelijks hun essentie verliezen. Tegelijkertijd geven verschillende deelnemers ook voorbeelden van hoe 'out of the box'-denken het mogelijk kan maken om wel stappen vooruit te zetten. Hierbij wordt enerzijds de kanttekening gemaakt dat beleidsmakers daarvoor een zekere 'experimenteerruimte' en voldoende tijd dienen te voorzien.
- Uitdaging: Anderzijds wordt door diverse participanten gesteld dat ook praktijkwerkers zelf een zekere 'durf' moeten hebben: Durven we de boel lam te leggen als er een flauw afkooksel wordt gemaakt van participatie of co-creatie? Durven we in de marge te kleuren en eigenzinnige interpretaties te maken? Maar vooral: durven we over deze inspanningen ook openlijk te communiceren naar het beleid, in plaats van de gecreëerde ruimte opnieuw toe te dekken en binnen het opgelegde kader te verantwoorden? Een kanttekening hierbij luidt dat organisaties zich in verantwoordingsprocessen bewegen op een spanningsveld. Aan de ene kant trachten ze zo goed mogelijk aan te sluiten bij de bestaande subsidievereisten om op (verdere) financiering aanspraak te kunnen maken. Aan de andere kant dienen ze daardoor vaak een 'goed-nieuws-show' te brengen, die niet altijd strookt met de realiteit en waarin hun bedenkingen onzichtbaar blijven. De deelnemers concluderen dat de uitdaging er net in bestaat om verantwoording eerder op te vatten als een *dialogisch proces* dat niet alleen de successen, maar ook de moeilijkheden, kritieken en mogelijke alternatieven in beeld kan brengen. Beleid wordt met andere woorden op verschillende niveaus gevormd. Geweldloos verzet, zowel binnen de organisatie als breder maatschappelijk, is essentieel om veranderingstrajecten in beweging te zetten. Een kanttekening is dat het daarbij belangrijk blijft om elkaar niet louter in het harnas te jagen, maar de dialoog ook gaande te houden.
- Beleidsaanbeveling: Van het beleid wordt tegelijkertijd wel een wezenlijke openheid verwacht voor kritiek en een bereidheid tot bijsturing.

1.4. Cocreatie in vorming/opleiding

Er wordt ter inleiding een overzicht geschetst van de geschiedenis die bij Kind en Gezin aanwezig is rond het werken en inzetten van 'ervaringsdeskundigen' (dit zijn de gezinsondersteuners en de interculturele werkers). Het debat start met de diverse ervaringen die de aanwezigen hebben met het inzetten van ervaringsdeskundigen in opleidingen sociaal werk.

Volgende goede praktijken komen aan bod:

- Basiseducatie: modules in context van maatschappij-oriëntatie. Samenwerking met verenigingen en daar op maat inzetten in een project dat de vereniging opzet waarna een educatieve medewerker met de groepswerker en de groep kijkt naar de problematiek. Men kan dus een cursus uit een andere context inzetten op maat. Het is een proces dat men als groep maakt. Als educatieve medewerker leert men zelf dan ook heel veel. Vanuit verschillende disciplines kan men veel leren. Iedereen leert dan voortdurend van iedereen.
- In Gent in de opleiding huisartsgeneeskunde moeten de vierdejaarsstudenten samen met studenten sociaal werk een week in kansarme buurten huisbezoeken afleggen. Voor deze studenten is dit vaak de eerste keer dat ze in aanraking komen met deze kansengroepen. Ook de samenwerking met de studenten sociaal werk levert nieuwe perspectieven op voor beide partijen. Men leert ook dat het medische niet enkel belangrijk is, maar ook de bredere context een belangrijke rol speelt in het stellen van diagnose.
 - de bevindingen waren evenwel ook dat de studenten zelf niet echt geïnteresseerd waren (ze werden verplicht).
 - op welke manier zou je studenten wel kunnen raken? Het is een illusie dat je iedereen kan bereiken. Het verplicht maken is dan ook noodzakelijk, want anders komen enkel de geïnteresseerden, en niet diegenen die zich daar niet mee willen bezighouden.
- KdG: reflectieverslag van studente die zeer sceptisch was t.o.v. de inzet van ervaringsdeskundige in de opleiding, die door het te volgen wél interesse kreeg. Hier kunnen ervaringsdeskundigen een meerwaarde betekenen: concreet maken van de theorie in de praktijk. Er loopt een experimenteel innovatieproject: als ervaringsdeskundigen een tandem vormen met een docent, die mee de trainingen van de studenten begeleidt. Vijf à zes lesweken, vier uur per week. Heel het vak wordt samen gegeven met de ervaringsdeskundigen, een trainingsvak waarbij de studenten via o.a. rollenspelen concrete kennis kunnen opdoen.
- Een andere ervaringsdeskundige heeft dezelfde ervaring. Aanvankelijk zitten studenten verveeld bij de theoretische toelichtingen en de uitleg van de docenten. Er waren veel vooroordelen van de studenten (verzwegen dat er ervaringsdeskundigen aanwezig waren), waarbij de ervaringsdeskundigen dan inpijken op deze vooroordelen en een nieuw perspectief boden. Vaak is de theorie aanwezig, maar concreet weten leerlingen en studenten. Helaas is het te weinig om slechts éénmaal per schooljaar één les te komen geven.
- De Katrol: samenwerkingen met studenten: zij gaan langs bij de gezinnen om huiswerkbegeleiding te doen. Er is veel interesse van de studenten zelf. Er zijn ook 'terugkommomenten'. Het zou goed zijn als er op zo'n momenten ervaringsdeskundigen aanwezig zijn die bepaalde zaken kunnen kaderen om vooroordelen tegen te gaan.
- Bind-Kracht vorming: de trainer is verantwoordelijk voor het geven van de les; dit is een docent of iemand uit de praktijk. Daarnaast is er een coach, een ervaringsdeskundige, die deze ervaringsdeskundigheid binnen brengt. Dan is er de cursist: hulpverleners vaak. Het is door het samenvoegen van kennis en het voeren van een dialoog dat een samenwerking ontstaat. Er worden ook casussen aangedragen waar hulpverleners enorm mee worstelen en dan wordt er samen naar een oplossing gezocht.

Verschillende voorwaarden, valkuilen, uitdagingen en aanbevelingen worden gedurende de twee sessies benoemd:

- Tijd en ruimte is zeer belangrijk om gelijkwaardig met elkaar in dialoog te kunnen gaan en duurzame tewerkstelling te creëren: er moet veel en intensief samengezeten worden.
- Continuïteit is voor de verenigingen zeer belangrijk!
- De ervaringsdeskundige moet zich veilig kunnen voelen.
- Échte participatie die au sérieux genomen wordt is een must.
- Het kan voorkomen dat de kloof tussen de ervaringsdeskundige en de studenten ongewild vergroot wordt, doordat de studenten erg onder de indruk zijn van het verhaal van de ervaringsdeskundige. Het is daarom belangrijk om deze kloof te dichten door aan de slag te gaan rond verschillende cases en in kleine groepjes.
- Ieder moet zijn rol kunnen spelen volgens zijn expertise. Zo kan een lesgever eerst een breder theoretisch kader schetsen, waarna de ervaringsdeskundige de praktijkervaring kan belichten en inzetten.
- Het is zeer belangrijk om met kleine groepen studenten te werken.
- Als men ervaringsdeskundigen in opleidingen wil inzetten, dan werkt men best met ervaringsdeskundigen die al iets verder in hun opleiding zitten (niet de starters).
- Het is belangrijk om het cliëntenperspectief binnen te brengen in de opleiding van toekomstige professionals. Dit kan door de studenten bijvoorbeeld in de loop van de vorming cases te laten aanbrengen waar ze moeilijkheden in ondervinden en dit samen met een ervaringsdeskundige in overleg trachten op te lossen.

Wat is de meerwaarde van cocreatie in vorming en waarom is dit zo belangrijk?

- Er zijn verschillende waarheden en perspectieven die evenwaardig zijn. Deze rijke expertise kan ervoor zorgen dat we daardoor net dichterbij de waarheden komen.
- Voor studenten: al die theoretische input zorgt ervoor dat men dit kan toepassen op het moment dat je echt aan het werk gaat. Voor deze 'voorbereiding' is ook tijd en ruimte nodig. Zo ontstaat er cocreatie.
- Interdisciplinaire uitwisseling van perspectieven (bijvoorbeeld buddy-project tussen studenten vroedkunde en sociaal werkers die kansarme zwangere vrouwen begeleiden tot één jaar na de bevalling. Ook waar het project niet lukt, is het interessant te zien waardoor dit komt)
- Men kan een 'winwin'-situatie doen ontstaan. Een ervaringsdeskundige (van Bind-Kracht) ervaart haar inzet als winst omdat ze daardoor ook een andere visie en relativering krijgt. Ze krijgt ook respect terug en tracht de studenten ook gelijkwaardigheid tussen cliënten en hulpverleners bij te brengen. Solidariteit in hulpverlening.

Valkuilen van cocreatie in vorming:

- Naar het beleid toe is het belangrijk dat de nadruk ligt op 'cocreatie', wat niet hetzelfde is als participatie. Er moet vanuit het beleid ingezet worden op cocreatie omdat een armoedebelaid niet kan slagen zonder het echt betrekken bij het beleid van mensen zelf. De valkuil is dat men deze groep niet hoort en te snel wil gaan.
- Het blijven steken op microniveau is ook een belangrijke valkuil: het is belangrijk om door samen te werken één stem te vormen die blijvend kan wegen op het beleid en dit in vraag te stellen.

- Niet enkel het beleid, maar ook het 'construct armoede' blijven onderzoeken. We moeten niet aan symptoombestrijding doen door verschillende aanbevelingen (onderzoek), maar ook nagaan waarom onze maatschappelijke structuur zo in elkaar zit. Een breed analysekader ontwikkelen, er moet ook aan de oorzaken gewerkt worden.
- Met bepaalde kennis kan men niet veel doen omdat de essentie niet uit bepaalde projecten wordt gehaald (of op de verkeerde manier).
- Er moet zoveel mogelijk gestreefd worden naar tewerkstelling van ervaringsdeskundigen. Het vrijblijvende moet vermeden worden om ervoor te zorgen dat de ervaringsdeskundigen goed voelen in een bepaalde samenwerking. Er moet meer structureel samengewerkt worden.
- Het eenmalige adhoc-karakter is een valkuil: meer procesmatig werken is nodig. Wat gebeurt er met die kennis? Meer terugkoppeling naar beleid, maar ook naar de organisaties zelf is belangrijk. Continuïteit en processen zijn zeer belangrijk.
- Er moet meer met respect omgegaan worden met de kennis van ervaringsdeskundigen. Er moet echt sprake zijn van co-ownership, zodat levensverhalen bijvoorbeeld niet worden gebruikt. Er moet mee bewaakt worden wat er met die kennis gebeurt.

Extra voorwaarden nodig voor organisaties als zij aan de slag gaan met ervaringsdeskundigen?

- Men moet mensen in het algemeen inzetten op basis van hun sterktes en talenten. Niet enkel kijken naar de wijze waarop mensen zijn opgeleid: de kijk van aanwervers moet breed genoeg zijn
- Vaak wordt door de term 'ervaringsdeskundige' de rest vergeten, zoals bijvoorbeeld andere behaalde diploma's. Organisaties moeten zich daar over kunnen zetten: dat moet effectief vanuit het beleid komen. Als het beleid je in vakjes indeelt dan kom je nergens. Ook andersom geldt dit: ook de andere collega's moeten mee. Er moet dan een gedragen visie zijn door heel de organisatie. (niet iedereen moet het daar noodzakelijk mee eens zijn, maar leiderschap is wel nodig)
- Beter informatiedelen rond het aanwerven van ervaringsdeskundigen is een must. Er worden vaak drempels ervaren die er eigenlijk niet (meer) zijn.
- De ervaringsdeskundigen vinden ook de weg niet naar vacatures rond vormingswerk.
- Veelal zijn plaatsen voor ervaringsdeskundigen gesubsidieerd voor laaggeschoolden, waardoor hoger opgeleide ervaringsdeskundigen niet in aanmerking komen voor bepaalde jobs (valkuil).
- Is er openheid genoeg om ervaringsdeskundigen aan te trekken, of is positieve discriminatie nodig? Enkel op ervaring en competenties mensen aanwerven.
 - Beeldvorming en ook het structurele is belangrijk: waar liggen de drempels waardoor mensen uitgesloten worden van bepaalde jobs?
 - Hoe kunnen we bepaalde zaken benoemen? Andere titel: geen 'ervaringsdeskundige', maar bijvoorbeeld 'expert'?
- Spanningsveld tussen de nood aan het perspectief en etikettering/labeling oplossen door elke keer de deskundigheid in de verf te zetten. Competenties benadrukken, maar ook niet vergeten dat we hun perspectief nodig hebben.

Conclusie

- Belang van meer kansen creëren voor cocreatie in het onderwijs;

- Aandacht voor extra perspectief, zonder stigmatisering (naar beleid);
- Belang van groeien, continuïteit;
- Gebruik maken van expertise van verenigingen;
- Belang van ervaring als criterium (opletten met toegangscriterium).
- Samen analyseren vanuit elk zijn perspectief, niet enkel levensverhaal;
- Autonomie en mandaat krijgen;
- Tijd en ruimte zijn nodig, ook extra geld;
- Niet vastlopen in regelgeving;
- Interdisciplinair werken;
- Zorgen voor draagvlak;
- Gedragen visie en deugdelijk leiderschap;
- Cocreatie verkopen als activeringsmaatregel;
- Het is niet omdat er iets in cocreatie gemaakt wordt, dat het noodzakelijk beter is.

Plenaire gedeelte 2

Na afsluiting van de verschillende workshops volgt opnieuw een plenair gedeelte, waarin de belangrijkste conclusies uit de werkgroepen teruggekoppeld worden.

Cocreatie in onderzoek

In de discussie kwamen een aantal aspecten duidelijk naar boven. Hoeft elk onderzoek cocreatie te zijn? Is er iets mis mee als dat niet zo is? Belang ook van transparantie: noem onderzoek geen cocreatie als het dat niet is. En ander punt is: wie bepaalt wat cocreatie inhoudt? Enkel onderzoekers? Of ook mensen in armoede? Is cocreatie wezenlijk iets anders dan de inspraakmodellen uit de jaren '70? Tenslotte was er de vraag waar we het forum voor deze dialoog vinden en wat de precieze motivatie is om voor dit soort onderzoek te kiezen.

De conclusie is dat cocreatie niet alleen gaat over onderzoek doen met mensen in armoede. Het gaat er vooral over dat zij het opzet van het onderzoek en de centrale vraag ervan mee kunnen bepalen. Dit betekent dat participatieve en cocreatieve processen een grote mate van onvoorspelbaarheid (moeten kunnen) bevatten. Dit gegeven komt in een spanningsverhouding te staan met de dominante manier van denken over wetenschappelijk onderzoek en met de huidige verwachtingen vanuit financieringskanalen.

Cocreatie in beleid

In de discussie was er frustratie over 'nep-cocreatie'. Er werd vervolgens geprobeerd om condities te identificeren die cocreatie wel succesvol kunnen maken.

Conclusie is vooral dat cocreatie vraagt dat we op alle niveaus – *in relaties met mensen, binnen organisaties, en ruimer maatschappelijk* – beleid maken. Het is een onvoorspelbaar en dialogisch proces dat haaks staat op de 'outcome-gerichtheid' die vandaag heerst binnen organisaties. Bijgevolg is het essentieel om een organisatiecultuur te ontwikkelen die cocreatie mogelijk maakt, die ruimte creëert om te experimenteren en om spelregels in dialoog te veranderen. Daarbij zijn gedragenheid, durf, tijd, ruimte, middelen, impact, verandering en aandacht voor het volledige proces cruciaal.

Cocreatie in vorming/opleiding

Het is belangrijk dat het beleid participatief en cocreatief denken stimuleert door er in projectoproepen uitdrukkelijk aandacht aan te besteden en er voldoende tijd voor te voorzien. En dit, zowel op micro-, meso- als op macroniveau. Voor ervaringsdeskundigen is het belangrijk dat ze hun eigen levensverhaal kunnen overstijgen en ruimte krijgen om mee te denken op metaniveau. Het is daarbij essentieel om voldoende vertrouwen te kunnen krijgen/geven en om autonoom te kunnen werken in een sfeer van gelijkwaardigheid. De inzet van ervaringsdeskundigen vraagt ook om een gedragen visie, om opvolging en continuïteit en om een relationele gelijkwaardigheid tussen de verschillende partijen. Tenslotte kunnen organisaties cocreatief werken mogelijk maken door er voldoende tijd en ruimte voor te voorzien en door de inbreng van ervaringsdeskundigen echt te beschouwen als een vorm van interdisciplinair werken. 'Co-ownership' ontstaat pas als wezenlijk recht wordt gedaan aan het perspectief van de ervaringsdeskundige en als de essentie van zijn/haar verhaal er niet worden afgeknipt in het uiteindelijke beleid.

Cocreatie in hulpverlening

Er wordt geconcludeerd dat een triadewerking waarbij professional, cliënt en familie op gelijkwaardige basis in dialoog betrokken worden als een voorbeeld van cocreatie in hulpverlening kan worden beschouwd. Ook netwerkvorming tussen organisaties wordt in dit kader belangrijk geacht. Het is mede een taak van het beleid om deze cocreatie op verschillende niveaus te stimuleren. Hoe kan een draagvlak worden gecreëerd opdat het bij cocreatie gaat om een 'need to have' en niet over een 'nice to have'? Positieve stimulansen zijn nodig gekoppeld aan een mindshift zowel op micro-, meso- als macroniveau.

Cocreatie betekent een overgang van kakafonie naar symfonie, van klacht naar kracht, van nadenken naar 'voorafdenken'. Tegelijkertijd mag het ook geen nieuw toverwoord worden. Belangrijke condities om cocreatie mogelijk te maken zijn: gelijkwaardigheid (win-win), respect, solidariteit, continuïteit, nadruk op de leefwereld, op wat 'experience-based' is (in plaats van louter te focussen op wetenschappelijke evidentie). Verder dient er aandacht te zijn voor de stem van ook diegenen die niet bereikt worden.

Afsluiting door het kabinet van Minister Lieten

De aanstelling van een ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting was een bewuste keuze van het beleid om zelf het goede voorbeeld te geven op het vlak van cocreatie en het kruisen van kennis bij de formulering van beleidsoplossingen. Uit de praktijk (bv. projecten lokale kinderarmoedebestrijding) blijkt ook dat die projecten waar ervaringsdeskundigheid werd ingebracht het meest effectief zijn. Daarom wordt de voorwaarde gesteld dat om structurele middelen te krijgen voor de bestrijding van kinderarmoede, gemeenten moeten aantonen dat het gecoördineerd kinderarmoedeplan op een participatieve manier is tot stand gekomen, d.w.z. met inbreng en inspraak van mensen in armoede zelf en hun verenigingen en dit van in het prille begin. Andere voorbeelden van cocreatie in beleid en regelgeving worden genoemd bv. de oprichting van het Kinderarmoedefonds in de schoot van de Koning Boudewijnstichting, de Sociale Innovatiefabriek. De afgevaardigde van Minister Lieten brengt ten slotte hulde aan De Link, de pioniers van de inbreng van ervaringsdeskundigheid in het beleid.